

Electoraal positie PvdA zwakker dan gedacht.

Het gat tussen PvdA en VVD neemt langzamerhand toe. Ook met het CDA lijkt de afstand dusdanig dat velen de PvdA al het kampioenschap toerekenen à la Ajax en Barcelona, vijf wedstrijden voor het eind van de competitie. Kijk je onder de oppervlakte van de peilingen, dan staat de PvdA er duidelijk minder florissant voor.

Al sinds haar oprichting lijkt de PvdA op het normale niveau te zitten van rond de 30%. Midden jaren zestig begon de fundamentele steun voor de PvdA af te kalven. Analyses leerden dat de PvdA het altijd goed deed bij de laagste inkomensgroepen, maar bij de hogere inkomensgroepen nam die populariteit snel af. Een patroon dat volledig tegengesteld was aan dat van de VVD. De stijging van de VVD in de laatste twintig jaar en de afkalving van de PvdA tot 1990 was vooral toe te schrijven aan de forse stijging van de omvang van de groep midden- en hogere inkomens. Na de WAO-crisis raakte de PvdA bovendien haar ijersterke positie bij de lagere inkomens kwijt.

De verandering van het electoraat is echter veel groter dan op basis van de peilingen van de PvdA sinds 1984 valt op te maken. Terwijl de populariteit van Kok gigantisch steeg, was dat amper het geval met de PvdA in de peilingen. Bij de laagste inkomensgroepen zakte de PvdA in feite nog wat weg. Nog nooit in de geschiedenis scoorde een PvdA-leider echter zo goed bij de hoogste inkomensgroepen. Maar dat houdt echter niet in dat de liefde zo ver gaat dat men dus ook in dezelfde mate op de PvdA gaat stemmen. De stijging van de positie van de PvdA bij die midden- en hogere inkomensgroepen is inmiddels circa 5% (ook onder de tweetonnars van Van der Ploeg), wat per saldo in de peilingen een winst van circa 23% oplevert. Terwijl de VVD in de afgelopen regeringsperiode zijn traditionele patroon in feite heeft versterkt (bij de hoogste inkomens verder gestegen, maar bij de lage gedaald) heeft de PvdA een patroon, waarbij het verschil tussen hoge en lage inkomensgroepen is geminimaliseerd.

Om op 6 mei een goede uitslag te behalen en groter te blijven dan VVD en CDA, moet de PvdA enerzijds de nieuwe winst bij de middengroepen handhaven en anderzijds de daling bij de lagere inkomensgroepen tot stand brengen. In de uitzending van NOVA van vorige week noemde ik dit de 'spagaat van Kok'. Dit is nu een potentiële valkuil voor de PvdA.

Vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen was dat al goed te zien. Adelmund, Pronk, maar ook Kok begonnen het verschil met de VVD zwaar te benadrukken. En ook andere onderwerpen aan de orde te stellen onder de noemer 'leuke zaken voor linkse mensen'. Voor de nieuwe kiezers van de PvdA begon die partij weer erg te lijken op de partij uit de jaren zeventig en tachtig toen zij nooit PvdA stemden. Maar aan de andere kant merkte je dat het weinig effect had op de ex-PvdA kiezers uit het verleden. Het is immers een moeilijk verhaal als je tegelijkertijd vier jaar lang soepel hebt geregeerd met de VVD en men ook weet dat de kans het grootst is dat er weer met die partij geregeerd zal worden.

De ontwikkeling van de peilingen van deze week stelt de campagne-strategen van de PvdA ongetwijfeld zwaar op de proef. GroenLinks stijgt steeds verder. Men zou een fout maken door te denken dat een groot deel van die kiezers op het laatst toch wel naar de PvdA over zal gaan. Die situatie zou wellicht wel kunnen komen als op het laatst in de peilingen de PvdA achter ligt op de VVD, maar onderschat de eigen kracht van GroenLinks niet. Althans, van Paul Rosenmöller.

De enige oplossing voor de PvdA voor dit moment is voortbouwen op de kracht van Kok. Dat houdt in de nieuwe kiezers in het midden tot 6 mei blijven binden. Accepteer de groei aan de linkerkant van de PvdA voorlopig als onvermijdelijk en hoop erop dat als de PvdA het dreigt af te leggen tegen CDA en VVD, een deel van die kiezers Kok wel komt redden (misschien zelfs een deel van de VVD-kiezers!).

Maar tegelijkertijd dwingt het de PvdA om nu eens echt een duidelijke strategie uit te stippelen voor na 6 mei. Als men de huidige lijn voortzet dan is de kans erg groot dat als Kok ophoudt, de PvdA weer sterk verzwakt in het midden, maar niet meer wint onder de lagere inkomens. En daarmee zou de PvdA nog veel verder wegzakken dan het CDA na Lubbers.

De PvdA heeft behoefte aan een strategie die zich echt bezighoudt hoe Nederland eruit zal zien in de 21e eeuw. Hoe kan de basisfilosofie van het socialisme (een stroming die ontstaan is aan het eind van de 19e eeuw) vertaald kan worden naar de maatschappij van morgen? Misschien is het verstandig om daarbij ook meteen mee te nemen hoe de burgers echt bij het beleid betrokken kunnen worden. Onderschat daarbij niet ?u zou het van mij kunnen verwachten- de ontwikkelingen van de elektronische snelweg, die op allerlei terreinen de wereld in de komende twintig jaar even ingrijpend zullen veranderen als de industriële revolutie tussen 1800 en 1940.

Maurice de Hond